

- Metus, & Concupiscentia.*  
Art. VI. Solvuntur Objectiones.  
Art. VII. Quomodo ad voluntarium se habeat  
Ignorantia.  
Art. VIII. Solvuntur Objectiones.

### QUESTIO II.

De Libero.

- Art. I. Quid, & quotuplex sit Libertas.  
Art. II. Solvuntur Objectiones.  
Art. III. An homo sit liber.  
Art. IV. An sit possibilis pura omissione libera.  
Art. V. An libertas sit intrinseca, vel extrin-  
seca actui.  
Art. VI. Solvuntur Objectiones.  
Art. VII. Qualis libertas, & quale meritum  
competat Actui interno imperato.  
Art. VIII. Solvuntur Objectiones.  
Art. IX. An Actus externus augeat meritum  
Actus interni.

### QUESTIO III.

De Honestate, & In honestate  
Morali.

- Art. I. Que sit Regula Moralitatis.  
Art. II. Solvuntur Objectiones.  
Art. III. An sit possibilis Actus Moralis Indif-  
ferens.  
Art. IV. Solvuntur Objectiones.

### DISPUTATIO II.

De Conscientia.

216

### QUESTIO I.

De Conscientia in Genere, & Certa in  
specie.

- Art. I. Quid, & Quotuplex sit Conscientia, &  
quomodo obliget Conscientia Erronea.  
Art. II. An conscientia Dicatum Ultimum de-  
beat esse certum.  
Art. III. Solvuntur Objectiones.



- 42  
49  
53  
65  
Art. I. Quid, & quotuplex sit Dubium, & an Num-  
licet agere cum dubio practico.  
Art. II. An in dubio semper sit eligendum  
tutius.  
Art. III. An obligemur ad tutius in dubio legis.  
Art. IV. Solvuntur Objectiones.

### QUESTIO III.

De Conscientia Probabilis.

- 109  
126  
131  
149  
154  
164  
Art. I. Quid sit Opinio Probabilis.  
Art. II. Quomodo dividatur Opinio Probabilis.  
Art. III. An licet in praxi sequi Opinionem  
magis probabilem, sed minus tutam.  
Art. IV. Solvuntur Objectiones.  
Art. V. Solvuntur reliqua objectiones ex SS. Pa-  
tribus.  
Art. VI. An inter duas sententias equaliter  
probabiles licet sequi minus tutam.  
Art. VII. Solvuntur prima objectio ex SS. Pa-  
tribus.  
Art. VIII. Solvuntur aliae objectiones ex SS.  
Patribus.  
Art. IX. Solvitur objectio ab autoritate an-  
tiquorum.  
Art. X. Solvuntur Objectiones à ratione.  
Art. XI. Solvuntur aliae objectiones à ratio-  
ne.  
Art. XII. Quid censeant Autores de senten-  
tia minus tuta, & minus probabili.  
Art. XIII. Que sit autoritas sententiae affir-  
matis lictum usum opinione equaliter proba-  
bili, non vero notabilitate minus probabili.  
Art. XIV. An licet sequi opinionem minus tu-  
tam, & notabilitate minus probabilem.  
Art. XV. Ultior probatio nostre sententiae.  
Art. XVI. Solvuntur Objectiones.  
Art. XVII. Solvuntur aliae objectiones.  
Art. XVIII. Respondetur aliis objectionibus.  
Art. XIX. Solvuntur adhuc aliae objectiones.  
Art. XX. Satisfit iterum novis objectionibus.  
Art. XXI. Respondetur denuo aliis objectioni-  
bus.  
Art. XXII. Solvuntur ultime objectiones, &  
adduntur aliqua corollaria.

402

# TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ

## D. THOMÆ

De Peccatis.



Ost Tractatum de Actibus humanis, hoc est, post traditas regulas, seu principia, quibus actus humani confor-  
mes esse debent, ut sint honesti, ac boni, agere Theo-  
logi solent de pecca-  
tis, seu deformitatis  
cum dictis regulis mo-  
rum: inde "de gratia, que defectus admissos  
emendat, & ad meritum (de quo post gratiam  
disputant) vel inchoandum, vel augendum, uni-  
cè juvat. Hoc ordine & nos pergimus, & pri-  
mò à peccatis incipiemus, ut ab his absoluati, ad  
gratiam perveniamus: & cum haec ad meritum  
progrediamur. Agit autem Angelicus de pec-  
catis 1. 2. à quest. 71. usque ad 89. inclusive.  
Postquam nempe prioribus questionibus egit de  
hominis fine, scilicet beatitudine, & via ad illam,  
scilicet actionibus moralibus, sapienter pergit  
ad indicando errores, quibus à via recta defici-  
mus, hoc est, ad explicanda peccata, quorum  
exppositio quodammodo questiones primarias nunc no-  
stra est scopus. Dixi primariis plura enim que-  
sita de eisdem peccatis Theologiz morali expli-  
canda ex more relinquimus.

### DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali.

2. P ecatum, latissime sumptum, est  
defectus à regula dirigente ad finem.  
Est autem triplex. *Natura, Artis, &*  
*Moris.* Primum, seu peccatum *natura*, est defe-  
ctus substantie *creare* à communis naturae ordine, ac  
veluti lege: v.g. claudicatio, iuridictio, cecitas &c.  
Alterum, sive peccatum *artis*, est defectus à regulis  
artis, e.g. solecismis respectu Grammaticae, in-  
epia pictura, vel delineatio respectu pictoris &c.  
Tertium, seu peccatum *moris*, aut *moralis* (quod  
solus nobis considerandum proponitur) est  
defectus liber à regula morum, seu à lege obligante  
ad ultimum finem. Et hoc est peccatum propriæ  
dictum; nam, quando à Rhetoribus auctor sce-  
leris, *seculis* dicitur: vel quando in S. Scriptura  
Deuter. 9. v. 21. vitulus aureus; vel ad Rom. 7. v.  
13. concupiscentia vel Isa. 53. v. 12. poena peccati;  
vel 2. Cor. 5. v. 21. & Osee. 4. v. 8. sacrificium  
pro peccato, vocatur peccatum, tropica locutio  
R.P. Aut. May Theol. Tom. I.

Dicitur 1. libera; quia absole libertate  
non datur peccatum; unde idem prædicatum  
erit subauditum debet in definitione S. Augustini,  
scilicet dictum vel factum, vel concupitum  
liberum. Dicitur 2. Transgredio legis Divine;  
quia, ut iterum suppono ex tratt. de actibus hu-  
manis, à n. 170. regula moralitatis est lex ater-  
na DEI, cui, si actus est conformis, est bonus: si  
autem disformis, est malus, seu peccatum. Ubi  
nota, actus contrarios legibus humanis, esse en-  
im contraria legi Divinae; quia hac jubet, legi-  
bus humanis nos subdi: & ut recte Suarez loc-  
cit, sicut nulla est potestas, nisi a DEO, ita mul-  
ta lex obligat, nisi in virtute legis Divinae. Non  
tamen ideo leges omnes sunt juris Divini; nam  
iuris Divini est illud, quod est immediate à  
DEO latum, aut ex speciali commissione DEI:  
qualiter non sunt latæ leges, quæ humanae di-  
cuntur.

**Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus I.**

cuntur. Hæc definitio etiam clara est, omni-que, & soli definito conveniens, adeoque bo-na.

4. Dividitur jam peccatum actuale com-muniter in *peccatum commissionis*, & *omissionis*. Illud est actus liber contra legem prohibentem: istud est omissionis libera actus præcepti contra legem præcipientem: & tale peccatum etiam est omissionis pura libera, quæ est possibilis ex træt. de ait. hum. n. 10. Ut autem peccato pura omissionis aptetur definitio Augustini, debet etiam intelligi, nondictum, vel non factum &c. cum enim contrariorum eadem sit ratio, facili ex dicto, vel facto, intelligitur etiam, non dictum &c. 2. Dividitur in *peccatum proprium*, quod sit à persona, cui imputatur: & *alienum*, quod ab alio sit, alteri tamen ob moralia aliquem influxum, vel causalitatem, etiam attri-buitur.

Dividitur 3. in *peccatum spirituale*, & *carnale*. Istius generis sunt, quæ sensibili carnis delectatione perficiuntur, ut peccata gula, atque luxuria: illius generis sunt, quæ animi delectatione perficiuntur, qualia sunt reliquæ pecca-tata capitalia. Dum autem Apostolus ad Galat. 5. à v. 19. inter opera carnis etiam recentet ea peccata, quæ alias spiritualia censentur, latius sumit peccata carnis, pro omnibus iis, quæ ex natura nostra in Adamo corruptione, pululare fo-lent.

5. Dividitur ulterius 4. peccatum actu-ale in *peccatum cordis*, *oris*, & *operis*. Primum in mente, & volitione perficiuntur: secundum verbis: tertium operibus consummatur. 5. In *peccatum ex ignorantia*, *fragilitate*, & *malitia*. Primum sit, cum quis ex ignorantia culpabili peccat: secundum, quando ex tentationis, aut passionis vehementia: labitur: tertium, quod studiosè, & quia quis vult DEUM offendere, absque ignorantia, & vehementi passione, com-mittitur, sicut ex genere suo gravissimum. 6. In *peccatum per excessum*, & *per defectum*: cum enim virtus, e.g. liberalitas, consistat in me-dio, qui nimis opes effundit, per excessum peccat prodigaliter: qui nimis parcet, peccat per defectum avaritiae.

Dividitur 7. in *peccatum contra DEUM*, *proximum*, & *seipsum*; quamvis enim omne peccatum sit contra DEUM, & ejus offensa, tamen peculiarier peccatum contra DEUM dicitur peccatum illud, quod veratur circa materiam, directè pertinentem ad DEUM. e.g. circa materiam fidei, spei, charitatis, aut religionis &c. cujusmodi sunt peccata contra primam tabulam decalogi, seu tria priora præcepta. *Peccatum contra seipsum* est, quod est contra bonum proprium, e.g. gula, & luxuria, contra bonum familiari, & corporis. *Peccatum contra proximum* est, quod bono proximi adversatur, e.g. furum, detracitio, homi-cidium: cujusmodi sunt pleraque contra secundam decalogi tabulam, seu posteriora præcepta, & in *peccatum mortale*, & *veniale*, de qua divi-sione fufius infra: modo sufficiat dixisse, illud mortem animæ, hoc est, damnationem eternam affere: non item secundum, cuius venia faci-llor est. Plures divisiones dari possent: sed facilius ad captum, & pro memoria, hinc inde, pro occasione plures explicabuntur.

6. Ob. 1. S. Paulus ad Rom. 2. v. 12. ait, *Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege peri-*

bunt: ergo etiam peccari potest sine lege, adeoque non omne peccatum est contra legem. Rely. dist. conf. peccati potest sine lege Judaica, de qua ibi loquitur Apostolus, conc. conseq. sine omni lege naturali, vel Divina, neg. conseq. Re-sponsio firmatur ex ipso Apostolo ibidem v. 14. dicente, quod gentes sine lege, sibi ipsi sint lex: ergo non sunt prorsus sine omni lege. Per hoc tamen, ut recte Viva in proposition. 2. ab Alex-ander VIII. damnatam de peccato Philosophico n. 10. ait, non intelligit Apostolus, ipsam natu-ram rationalem esse legem strictè talem, seu re-gulam primam morum; cum neminem suana-tura obligare posse: (de qua re aliquanto plura tr. de ait. hum. à n. 177.) sed tantum S. Paulus volt dicere, quod habeant in se aliud per modum legis, scilicet lumen naturæ rationalis, quod ad modum legis dirigit, & quid lex jubeat, o-stendit.

7. Ob. 2. Multa dicuntur ideo prohibita; quia mala: non verò dicuntur mala: quia prohibita: ergo non omne peccatum est contra legem: vel certè hoc prædicatum non est primarium, respectu cuiusque peccati. Confr. Peccatum veniale, ut multi docent in træt. de incarnat. non est offensa DEI: ergo non est contra legem; atqui tamen est peccatum strictè dictum: ergo non omne peccatum est contra legem DEI. Rely. nego conseq. quia, modò sunt prohibita, sicut sunt omnia peccata, jam sunt contra legem. An autem hoc prædicatum omnino primarium sit, an non, imprimis est minuta logica, non valde curanda: dein dici potest, esse prædicatum pri-marium, saltem respectu hujus tractatus Theo-logici, qui maxime, & primario considerat in peccato, rationem oppositionis cum lege Divina, in qua fundatur ratio offensæ. Ulterius, etiam illa, quæ dicuntur prohibita: quia mala, ante-cedenter ad legem DEI tantum sunt peccamina-ta radicaliter, formaliter autem talia redduntur per legem DEI. vide træt. de ait. hum. à n. 179.

8. Ad confirm. respondet Suarez in 1. 2. træt. 5. disp. 1. sec. 1. u. 2. peccatum veniale eodem modo esse contra legem, sicut est peccatum: neu-trum autem esse simpliciter, sed tantum secundum quid: & moraliter loquendo, esse tantum analogicum peccatum: quod etiam docet D. Tho-mas. 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Idem 3. p. q. 88. a. 2. ad 2. ait, veniale non esse contra DEUM, sed pre-te ipsum. Idem docet Tannerus tom. 2. disp. 4. de peccatis. q. 5. dub. 2. n. 49. Suarez. in 1. 2. træt. 5. disp. 2. sec. 5. u. 7. & citat pro hac opinione Cajetanum & Vegam. Bellarminus tom. 4. con-trov. 2. l. 1. c. 11. ait, veniale non esse perfecte, & simpliciter peccatum, sed imperfecte, & secundum quid.

Addit Suarez cit. loc. n. 8. non esse quidem propriæ dictam analogiam, inter peccatum mor-tale, & veniale; quia peccatum veniale, inde-pendenter ab omni respectu (fine quo tam non datur analogia strictæ) ad mortale, habet in-hærentem sibi aliquem defectum ordinis debiti ad ultimum finem: attamen, quia hic defectus maxi-mè ponderatur in moralibus, quatenus est di-spositio ad mortale: itemque veniale tale de-nominatur; quia non haber malitiam tantam, quam mortale, loquendo moraliter, & theo-logicè, hæc denominatio est analoga. Ulte-rius ait eodem n. 8. Scripturam raro, no-mine peccati simpliciter dicit, comprehendere peccata

**Quid sit, & quatuor species peccatum attitude.**

peccata venialia. Si hoc tibi non placet, dist. conseq. peccatum veniale non est contra legem strictè dictam om. conf. non est contra legem latius dictam. neg. conf. omittit deum pro nunc subsumptum, & sub priori distinctione conc. vel neg. ultimam conseq. Dici ergo potest, non omne, quod est contra legem DEI leviter obli-gantem, vel tantum contra legem ejusdem la-tius sumptum, est etiam offensam DEI strictè dictam.

9. Ob. 3. Possibile est peccatum essentialiter imputabile: sed hoc non est contra legem: ergo, prob. min. quod est contra legem, subiaceat pos-sae: sed peccatum imputabile non subiaceat pos-sae: ergo. Rely. 1. om. ma. neg. min. ad prob. dist. ma. nisi essentialiter supponat liberam de-terminationem DEI ad non puniendum, conc. ma. fecus neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. ita ii, qui majorum admittunt. Alii probabiliter negant, tale peccatum esse possibile, sicut negant pos-sibile peccatum essentialiter irremissible; peccatum enim essentialiter imputabile tunc fieri de-beret, si DEUS revelasset Petro, ne nullum de-incepst ejus peccatum puniendum, & Petrus has revelatione, fretus peccaret: tunc enim (ajunt quidam) peccatum essentialiter supponeret illam revelationem Divinam, qua flante Petrus puni-tio non posset; quia alias revelatio redderetur fal-sa, quod impossibiliter est.

Sed probabilitas, etiam in hoc casu, peccatum illud non essentialiter præsupponeret illam re-revelacionem verè talem; nam, si Petrus, de-cepitus à dæmoni, judicaret simiter, eam re-revelacionem sibi factam esse, id numero pecca-tum committeret, ac tunc, quando revera fa-ceta esset: nec enim volitus habet essentialiter re-spectum ad hanc cognitionem determinatè sum-piam, sed tantum ad aliquam indeterminatè sum-piam, & quad motivum, vel modum repræsen-tandi &c. & qualem: præterim volitus naturalis, qualis est peccaminosus, non habet respectum, vel connexionem essentiali cum cognitione, seu revelatione supernaturali: & sic etiam respon-debit solet in træt. de penit. ad objectionem de peccato essentialiter irremissible.

10. Ob. 4. Qui agit contra conscientiam erroneam, e.g. qui putat le obligari ad mentien-dum, ut liberari a periculo proximum, & non men-titur, peccat: at non peccat contra legem Divinam: ergo datur peccatum, quod non est contra legem Divinam: ma. est communis, & certa. mi. prob. DEUS non præcipit per legem suam mendacium: ergo. Rely. neg. mi. ad prob. dist. ant. DEUS non præcipit mendacium directè, & per se, conc. ant. non præcipit indirectè, & per accidens. neg. ant. & conf. DEUS præcipit, ut non agamus contraria, ad quod etiam per errorem putamus, non esse ab ipso obligatos: quia ita agere jam est virtutiter negligere, & posponere voluntatem DEI.

Quando ergo, in eo casu, quis per errorem putat, se obligari ad mentendum, DEUS indi-cet, & per accidens, præcipit mendacium. Nec proprie-ter DEUS est causa per se, sed tantum causa per accidens, & quidem tantum materialis peccati, quod non repugnat. Nec proprie-ter etiam præcipit aliquid prohibitum; quia, in Rhodes ait, res non est formaliter prohibita, nisi ut agnita-mala: quia objectum non specificat actum, prou-ut est in se, sed prout est in intellectu, ut ha-

bet Angelicus. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. plur. vide træt. de virt. Theol. disp. 2. q. 1. a. 4. a. n. 72. ubi etiam tractatur, an tale mendacium, vel similis talis actus ex conscientia erronea factus, sit bo-nus, & meritarius.

11. Ob. 5. Lex etiam DEI, e.g. Mosaicæ, sive per Moyse promulgata, non est aeterna; nec enim est ab aeterno, nec erit in aeternum; quia jam cessavit: & multa peccata sunt contra illam: ergo non omnia sunt contra legem aeternam DEI. Confr. Promulgatio legis non est aeterna: sed hæc est de essentiâ legis: ergo es-sentiâ legis, seu lex non est aeterna: ergo peccata non sunt contra legem aeternam. Resp. 1. om. ant. neg. conf. quia sunt salem contra legem DEI aeternam, ut ita dicam, reflexam, quæ præcipit servati legem Moysis, pro illo tem-pore. Resp. 2. neg. ant. quia jam ab aeterno in mente DEI lex exitit.

Ad confirm. In hac questione, suo modo de nomine, sive quid intelligatur per legem, standum est auctoritate Theologorum, qui com-muniter admittunt, legam aeternam DEI cum S. Augustino l. 1. de lib. arb. c. 6. & S. Thoma. 1. 2. q. 91. a. 1. in corp. unde, si promulgatio est de essentiâ legis, non tantum humane, sed etiam Divinæ, non debet ea ab aeterno percipi: & talis promulgatio jam datur ab aeterno; sic enim habet Angelicus art. modò tit. ad 2. Di-cendum, quod promulgatio fit, & verbo, & scripto: & utroque modo lex aeterna habet promulgationem ex parte DEI promulgantis; quia & Verbum Divinum est aeternum, & scriptura libri vite est aeterna: sed ex parte creature audientis, aut insipientis, non potest esse promulgatio aeterna: & iuxta hæc dicta, in forma neg. mi. Alii negant mi. dicuntque, promulgationem ad summum esse de essentiâ legis actu obligantis, non au-tem ipsum, in se præcisè spectata, quia, præterim si à DEO sit, cuius potestas est prorsus inde-pendens à populo, jam habeat totam essentiam ante promulgationem; quanquam ante promulgationem non obliget: promulgari autem postea legem Divinam possit, per revelationem, legem vero naturalem per dictamen con-scientie.

12. Ob. 6. DEUS non necessariò prohibet omne, etiam intrinsecè malum: ergo neque peccatum: ergo hoc non est necessariò contra prohibitionem, seu præceptum DEI, prob. ant. DEUS non amat necessariò bonum crea-tum: ergo nec odit, nec prohibet necessariò malum creatum: Confirm. DEUS potest di-spendere in præceptis naturalibus secundæ ta-bule: ergo potest præcepta non imponere: ergo etiam potest objecta intrinsecè mala, præ-ceptis illis contraria, non prohibere. Rely. dist. ant. DEUS non prohibet necessariò nec-cessitate abfolita. conc. ant. ex suppositione, quod creatures rationales producerit. neg. antec. & conseq. ad prob. om. ant. neg. conf. Cum DEUS sit essentialiter sanctus, & optimus gubernator, spectat ad ipsum essentialiter, ut, quod ra-dicaliter latet, peccaminosum, turpe, ac inhone-stum est, prohibeat, & ab eo subditos rationa-les avertat, ut lumine nature notum videretur: certè alias videretur manca esse ejus gubernatio: at non spectat ad ipsum, ut omne prorsus bonum extrinsecum sibi procuret, maximè, cum jama

4 Tractatus V. Disputatio Questio I. Articulus II.

jam virtualiter, & eminenter, in sua essentia omnia continet.

Ad confir. Resp. cum pluribus aliis neg. ant. Non potest DEUS propriè dispensare, sed tantum addere, vel demere, circumstantiam, qua addita, vel dempta, id, quod prius fuerat malum, non amplius tale est: unde recte Layman lib. s. tract. 10. parte 3. c. 6. n. 9. ait, quasdam actiones esse ita malas, ut inseparabilis omnino malitia sit, e. g. mendacium, blasphemia, &c. que nullis circumstantiis possunt cohonestari: alias autem esse ita malas, ut, vel ratione circumstantiarum, vel ex alia causa, malitia separari posset. e. g. cedes innocentis tantum est mala, si fiat abique legitimò jure, aut potestate: quam tamen DEUS potest dare, utsopus supremus dominus vita, & mortis: quare, si DEUS daret potestatem occidendi innocentem, non dispensaret propriè in quinto precepto; sed sua voluntate, & concessione potestatis, faceret, ut, quod alias continetur sub materia illius præcepiti, non amplius continetur. adeoque licet fiat. Dispensatio autem propriè dicta foret, si manente materia, vel ex eadem, tamen aliquis eximeretur precepto.

Ob. 7. Peccatum pure Philosophicum, non est contra legem: ergo definitio peccati non convenit omni, adeoque non est bona. Responderi facile potest, om. antec. dicit. cons. definitio peccati non convenit omni peccato Theologicè rati, de quo hic maxime queritur. neg. ant. alteri peccato, de quo hic non agitur. om. ant. & neg. cons. sufficit enim bonitati definitionis, à Theologis data, quod convenia omni peccato, in consideratione Theologica accepto.

## ARTICULUS II.

### Quid sit, & an detur Peccatum Philosophicum.

13. **S**atis factum, data modò responsione, omnino eset objectioni: attamen, quia hæc quæstio ante annos quadragesima, & aliquot, scilicet anno 1620, famosa esse cœpit, & anno 1620, Augusti ab Alexandro VIII. proscriptæ sunt dues propositiones, quarum una agit de peccato Philosophico, opera pretium videtur, etiam de isto paulò pluri- bus agere.

Propositiones autem damnatae sunt istæ: Prima. Bonitas obiectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut alias morales tendat in finem ultimum: interpretatio. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vite sue moralis. Secunda: Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus, disconveniens natura rationali, & rectioni, Theologicum vero, & mortale est transgressio libera Divine legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de DEO aut non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque eternam pannum dignum.

Ex his propositionibus secunda dicebatur excerpta ex Thesis Divinae propositis: at Viva Trutinae Theol. p. 3. ubi sub initium de his duabus propositionibus agit, num. 3. probat, in ea propositione secunda, dum ad S. Sedem deferretur, fuisse aliquid per invidiam muratum. Occasione autem hujus damnationis orta est, vel falso magis ventilari cepta, inter recentiores quæstio duplex, scilicet. 1. Quid sit peccatum Philosophicum, prout distinguuntur à Theologico, vel qua sit ejus definitio. 2. An sit possibile, vel impossibile: pro quartum resolutione.

14. Dico 1. Definitio peccati pure Philosophici in ipsa propositione secunda damnata rectè exhibetur: scilicet quod sit actus humanus disconveniens natura rationali, & recte rationi: intelligi solet; si enim disconveniens etiam legi Divine, & effet eius transgressio, jam etiam estet peccatum Theologicè tale. Neque hoc prima pars propositionis illius damnata est damnata: sicut non est damnata pars altera ejusdem, continens definitionem peccati Theologici, quod sit transgressio libera Divine legis: quia verisimile est.

Sicut etiam non est damnata illa pars propositionis damnata prima, qua dicitur: Formalis vero bonitas consistit in convenientia actus cum regula morum: quod communiter omnes tradunt: sed in prima illa propositione damnatum potissimum illud est, quod ultimum dicebatur, scilicet non teneri hominem ad amandum DEUM in principio, vel decursu vite. Et unique facile potest contingere, ut in propositione, vel formaliter, vel equivalenter copulativa, una pars sit vera, altera falsa. Certe definitio illa peccati Philosophici, seu in consideratione Philosophica accepit, indicator à S. Thoma s. 2. q. 71. a. 6. ad 5. his verbis: Dicendum, quod à Theologia consideratur peccatum præcipue, secundum quod est offensa contra DEUM; Philosopho autem morali, secundum quod contrarium rationi.

Hoc autem peccatum, pure Philosophicum, dari non potest, quia deus ignorans, vel obliuio DEI; si quis enim de DEO cogitat, & quidem de eo, ut prohibite actus illud, quod in his circumstantiis ipse cogitans facit, jam peccatum Theologicum commitit; nam, dum cogitans, DEUM actus sui conscientia, peccat, adhuc utique, se facere aliquid contrarium voluntati DEI, omne malum morale improbanus, & prohibitus: consequenter talis actio est avercio à DEO, & convercio ad creaturam, quae secum afferat per identitatem peccatum Theologicum. Ex his ostiuntur jam quæstio secunda, an nempe actus aliquis humanus, moraliter malus, fieri possit cum tali ignorantia inculpabilis DEI, & sic dari peccatum pure Philosophicum. Igittu-

15. Dico 2. Peccatum pure Philosophicum non est possibile: ita defacto communis omnes. Prob. Quicunque peccat formaliter, seu cum morali advertentia ad culpan, non tantum adverbit, se agere aliquid quomodo docunque indecens, seu erubescendum, quale e. g. etiam foret, si quis, à prædoniis spoliatus omnibus vestibus, deberet incedere nudus: sed cognoscit, se agere aliquid culpabile, seu prohibitum: atqui hoc non potest agnoscere, quin agnoscat DEUM: ergo, ma. videtur non

posse

### Quid sit, & an detur peccatum philosophicum.

viduum, exilia collectione, distinctum à peccante, e. g. superior creatus: & contra hunc pugnant ex eadem ferme rationes; quia scilicet neque posset seire, nec dijudicare, nec punire, universaliter actus malos, præsumti internos. Adeo, quod quis agnoscendo actionem tantum prohibiram ab aliquo superiore creato (cum hic non sit infallibilis regula) nondum eam agnoscat ut culpabile, vel reprehensibile: quia posset alicuius superiori bonum prohiberi, & malum præcipi. Quare deberet prius, vel agnoscere alia potestas infallibilis, adeoque Divina: vel certè deberet ille superior apprehendì ut impetrans conformia naturæ rationali universalis, adeoque ultimato iterum deberet recurri ad naturam rationalem universalem, quem recusum jam supra insufficientem ostendimus.

17. Nec dicas, recurri posse ad aliquam partem collectionis universalis, seu ad particularem aliquam communitem individuum rationalium; nam contra est: hæc communitas non est potestas infallibilis; posset enim aliquid præcipere, vel prohibere, in bonum suum particulare, oportunit bono communii totius naturæ, adeoque male. Si autem dicas, debere eam præcipere conformia toti naturæ, iterum resurrit ad naturam universalem, tanquam mensuram honesti, & iterum impugnans superioribus argumentis. Tandem, minor illa superior probari potest isdem ferme argumentis, quibus in tract. de actibus humaniis à n. 176, probavimus, primam regulam morum necessari statuendam esse legem aeternam DEI.

18. Collige ex dictis, quod, eti omittatur, possibile est, ad breve tempus, invincibilem ignorantiam DEI, ea tamen non sit possibilis tunc, quando quia formaliter peccat; quia tunc coipio DEUM aliquo modo agnoscere debet. Vincibilis autem ignorantia DEI omnimoda omnino impossibilis est; cum enim, hac ignorantia vincibilis sit peccatum, & hoc dari non possit sine aliqua notitia DEI, sequitur clare, ad eam ignorantiam requiri aliquam DEI notitiam, consequenter ipsam ignorantiam non esse omnimoda. Dico omnimoda: quia utique potest dari aliquammodo vincibilis, & invincibilis ignorantia DEI, non omnimoda, seu tantum quod aliqua prædicta, magis explicita, e. g. ignorantia immensitatis, immutabilitatis, Trinitatis &c. Imò quod aliqua prædicta late DEUS adhuc etiam doctos, qui disputant de his ipsiis, an debent DEO attribui, an non.

Dixi etiam. DEUM aliquo modo debere agnoscere: quia sufficit ad peccatum, ut agnoscar, sub ratione confusa legis aeternæ, vel supremi legislatoris: quia notitia non absit à peccante, qui eo ipso, quod rem prohibitam agnoscet, agnoscit, saltem exercit, & implicitè, quamvis remisit, legem, vel legistatem prohibentem, tū scilicet, quemadmodum ait La Croix l. 5, à n. 55. cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de his cogitet: & sicut facteros, peccans contra castitatem, exercitè cognoscit, se effe voto ad tritum.

19. Queres r. An hec impossibilitas peccati philosophici sit metaphysica, vel moralis. Resp. aliquos, quos vide citatos apud Vivianum trut. Theol. p. 3. n. 4. existimasse, peccatum phi-

lophi-

A 3

### Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus II.

Iesophicum tantum moraliter esse impossibile, & quod non omnino implicet casus, quo aliquis tantum agnoscat, actionem esse contrariam nature rationali, non verò alteri superiori legi, quamvis, ut sit, id defacto antiquam fiat, e quod homo peccans exerceat, & implicite saltem, vel confusè, agnoscat legem Divinam. Mibi tamen cum communiori (ut teflatur Viva loco modo citato n. 2.) videatur verosimilis, esse metaphysicam impossibilitatem, quam & ipsa Viva ibidem videatur defendere.

Ratio est, quia non potest videri prohibitum aliquid à sola natura rationali, ut jam oftensum: ergo, quando res apparet ut prohibita, & culpabili (quod necesse est ad hoc, ut appareat esse peccatum, vel culpa) debet, saltem exercitare, & implicitè, aut confusè, appareat ut contraria legi Divina, adeoque DEO, ut jam explicatum. Et hinc videatur mihi etiam metaphysicam impossibilis omnimoda ignorantia DEI pro eo casu, quo quis peccat, seu aliquid facit, quod omnino absoluere prohibitum, & culpabile judicatur.

Licet autem peccans non semper agnoscat actionem suam immediate in se prohibtam à lege Divina, sed e. g. ab homine: tamen sicut is, qui aliquid committit, immediate à lege Ecclesiastica prohibutum, agnoscat, idem, saltem immediate, prohibutum esse à DEO, sic etiam talis agnoscens rem ut immediate prohibitam ab homine, simili tamen falso agnoscit, eandem ut immediate prohibitam ab altiori lege, ut patet ex dictis.

Si singulis casum, quo aliquis rudes ponatur exstimate, aliquem hominem sibi imperantem etiam scire actus internos, & habere potentiam eos puniri, ita, ut nullus ejus vim effugere illa ratione possit, respondeo, vel talis exstimat, cum hominem habere à se eam scientiam, & potentiam, vel ab alio: si dicatur secundum, debet agnoscere, saltem confusè, illum alium, hoc est, DEUM penetrantem secretum cordium, & omnipotenter vindicem: si verò primum, tunc hunc ipsum hominem sua opinione faciet DEUM: si cut antiqui gentiles coluerunt multos tales DEOS. Certe talis jam agnoscit supremam potestatem, & infinitam scientiam prohibentem, adeoque sufficienter agnoscit DEUM, licet dein in eo graviter erret, quod putet, eam potestem residere in homine.

Sic nemo dicit, olim gentiles non peccasse formaliter, & Theologicum, quando putabantur, se aliquid facere contrarium voluntati Iovis; e quod rati, cum esse omnipotentem, & supremum legistorem, contra hunc ipsum egint, quamvis cundem male cum Iove identificarent. Et licet gentiles tantum agnoverint DEUM ut authorem nature, non autem ut authorem gratiae, tamen graviter peccarunt, sive gehenna dignos reddiderunt. Unde dici non potest, requiri ad peccatum Theologicum, cognitionem DEI ut authoris supernaturalis; alias gentes nunquam Theologicè peccassent, quod est falsum.

Accedit, quod in hac providentia (de qua possumus loquimur) non videatur DEUS permettere, ut homo invincibiliter DEUM ignoret, quando peccat; cum lumen rationis cuiilibet consideret, quod juxta SS. Patres, cuique ratione

uenti, facilissime, & primò, DEUM ostendit, presentum, cum aliquid prohibitum facere tenat, quando DEUM vel maximè vult, ab eo ipsum absterre. Addendum adhuc: si quos casus, tanquam metaphysicæ, non autem moraliter possibles, adversarii ponunt, hi, vel moraliter etiam possibles sunt, vel etiam metaphysicæ implicant; quia rudes homines, inter barbaros in fylvis enutrati, sunt innomini: & si potest unus ratione utens habere talis ignorantiam DEI, ac peccatum philosophicum facere, non est ratio, quare non plures, aur pluries, idem potius parare: nisi dicatur, DEUM id in hac providentia non permittere, quod reipublica dicere, in hac providentia peccatum philosophicum impossibile esse. Gratis autem diceretur, DEUM quidem non posse, aut yel tale peccatum sapientia permettere, posse tamen rarissime: nam, si potest, aut vult aliquando, debet afferri positiva ratio, cur non sapientia; sive potest, & vult peccata Theologica sapientia permettere, etiam potest sapientia permissere philosophica.

20. Quæs 2. Qua de causa propositionis hæc de peccato philosophico damnata sit. Resp. 1. Non est ulio modo damnata sententia eorum, quæ tantum in sensu conditionato dixerunt, quod, si peccatum philosophicum poneretur, illud non esset peccatum mortale, nec DEI offensa; sit enim Pontificis doctrinam, quam damnat, de novo erumpere: atque sententia illa conditionata fuit jam falsa antiqua tempore Alexandri VIII. cum eam teste La Croix L. 5. n. 58. jam docuerit Geron. Curiel, Suarez, Lessius, Hugo, Goronet, & ali: imò ita sentire videatur ipse S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 3. in corp. aijens: Si posset esse conuersio ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando hic nullio modo cognoscitur. Itaque ex alio capite, & primario quidem, ut recte observat La Croix modo citatus n. 58. damnata est propositionis illa, & iustissime quidem; quia, ut iaceat, non facit distinctionem, inter ignorantiam, & inadvertentiam ad DEUM, vincibilem, & invincibilem, & de utraque aquiliter intelligi potest: multo minus hoc propositionis indicat, ut supponit, impossibile esse ignorantiam DEI vincibilem, sed potius videtur ansam dare iudicandi, eam possibiliter esse: est autem certum, quod ignorantia, vel incognititia, aut inadvertentia ad DEUM, si vincibilis sit, non excusat ab offensa DEI, & reatu pœnae æternæ, actionem graviter nature rationali oppositam. Et hæc est causa damnationis primaria.

21. Fortè etiam Pontificis dispuicit, quod propositionis, prout jacet, abstrahat à sensu conditionato, & ab soluto, à possibilitate, & existenti peccati philosophici, adeoque legenti ingentere possit opinionem, quia talia peccata frequenter dari possint (nam non magis conditionate loquitur de peccato philosophico, quam de Theologico, quod frequenter est) consequenter det occasione hominibus, exceptando sui peccata, tanquam pure philosophica, per ignorantiam, vel potius per inadvertentiam ad DEUM: qua ratione possit præbere scandalum, seu occasione peccandi, id est, abutendi hac opinione

### Quid sit, & an detur peccatum philosophicum.

ne ad excusandas excusationes in peccatis. Psal. 140. v. 4.

Dixi: Propositio, prout jacet: nam, ut Viva trutin. Thol. p. 3. n. 3. ait, Theses Divisiones, adjunctis præteriū scriptis Professoris, clarè ostendunt, propositionem tantum in sensu conditionato propugnatam suam. Addit etiam La Croix L. 5. n. 58. propositionem idem quoque damnata suam; quia negat, peccatum philosophicum esse offendam DEI; cum tamen sit offenda materialis. Sed rectè quidam ingeniosus recensionis dubitat, an Pontifex ad tam questionem vocabulariam attenderit,

22. Objicit quidam contra nostram probationem, mendacium e. g. esse natura Divinæ diffonum, eique moraliter malum, neque tamen esse à lege superioris, sed ab ipsa natura, DEO prohibutum, adeoque intelligi posse, quod aliquid per ipsam naturam rationalem, absque alio legislatore prohibitum sit. Sed respondetur, in DEO non opus est lege superioris, cum non possit, & sufficere mendacium ejus voluntati necessarij diffonum esse; cum per hoc ipsum ei mendacium redditur metaphysicæ impossibile, nec ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod haec voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sic ut Divina) in super contra le ipsam posse restare, & secum, si non altiori potestate ligetur, facile dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia ad bonum commutabile sine avercio à DEO, quamvis esset inordinita, non esset peccatum mortale: atque non datur avercio à DEO moralis, quo suo modo est ejusdem contemptus, quando ipse in hoc secum dispensare possit: ut non sit res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eiopio impossibile, quod eis voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim,

tabilis ad laudem, vel meritum, de quo videatur Arriaga tom. 4. tr. 3. de merito disp. 53. sec. 2. & Ripalda tom. 1. de ente supernaturali l. 3. disp. 70.) sed tantum potest esse privatio propriæ dignitatis respectu voluntatis, quæ per eam omisio nem privatur actus tunc præcepto; si enim actus præceptus non esset, omisio peccaminola non foret.

26. Notandum 4. Quæsto hoc in eo veratur, an privatio illa subsequens, de qua n. 24. debet dici tota, vel partialis malitia formalis peccati; vel an sit tantum aliquid connexum, & consequens, ipsa vero malitia sit in prædicto positivo, sive in actu ipso libero, qui legi opponitur. In qua tamen questione videtur tanquam certum supponi debere, quod actus liber malus sit saltem pars materialis peccati: item, quod ratione sui excludat restringendum, vel honestatem sibi oppositam, & sic sit causa privatio.

Varie jam sunt sententiae, quas vide apud Haunoldum l. 2. tr. 2. c. 1. contr. 4. f. 1. & Tannerum tomo 2. disp. 2. q. 5. dubio 2. Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 5. punto. 1. qui auctor puncto. 6. multis explicare contendit mentem P. Valquez in 1. 2. disp. 99. c. 10. ubi peccati malitiam in relatione rationis colloquuntur: per quam, si ut videtur aliud non intelligat, quam denominationem extrinsecam, nobis oppositus non est.

27. Dico. Malitia formalis peccati commissiōnis stat in ipso actu libero legi opposito, & non in privatione consequente, vel resultante. ita Oviedo loco n. prec. citato, punto 7. & recipia Vasquez, ut ostendit idem Oviedo punto. 6. Haunoldus, loc. n. prec. citato f. 3. qui insuper citat Cajeanum, Medinam, Angles, Zumel, Perez, Cafalium, Arragonium, Curiel, Conink, Leflum, Comptum, & alios. Cum autem in mea sententia actus liber, ut talis, sit concretum, ex ipso actu secundo vitali voluntatis in resto, & ex actu primo libero, sive omnibus principiis ad libertatem requisitis, constitutum, addendum est, quod malitia peccati commissiōnis, in recto, seu denominative accepta, dicat ipsum actum viralem, qui denominatur malus: si autem malitia sumatur quiditatib[us], seu secundum rectum, & obliquos, tunc dicat non tantum actum vitalem, sed etiam reliqua omnia requisita ad totum concretum.

Ubi insuper noto, non omne, quod constituit aliquod concretum, vel aliquam denominationem, posse etiam recipere eandem illam denominationem: nam multa constitutum libertatem, quae non sunt libera, e. g. cognitio, habitus, &c. & pariter etiam constitutum aliqua malitiam adequate sumptum, quæ non sunt mala, e. g. lex prohibens constitutum actum malum, seu prohibita: quibus in casibus dicuntur ista denominari per contrarietatem, de quare ago tr. de virt. Theol. disp. 1. q. 1. a. 2. n. 14. Ex quo etiam inferitur, non omnia, quæ constitutum actum peccaminosum, quiditatib[us], vel adaequate sumptum, desplicere DEO, vel ab eo puniri, sed ea tantum, quæ constitutum actum malum denominative sumptum.

Hæc premittenda duxi, ut intelligatur, quo

sensu deinceps locuti sumus, quando loquimur de actu libero malo: nempe, quando dicemus, malitiam consistere in hoc actu, intelligendi furius ordinariæ de actu, & malitia, denominative sumptus.

28. Probatur jam conclusio 1. auctoritate S. Augustinus l. de duabus animalibus contra Manichæos c. 11. definiens peccatum bis sic scribit: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat. Et unde liberum est abstinere. Cursus l. de perfectione justitiae contra Manichæos c. 2. rationacione. 4. concedit Coletto, peccatum dicitur, & esse actum qui vitare potuit, item l. 22. contra Faustum c. 27. ait peccatum esse, dilectum, vel factum Ego. Quæ omnia significant, rationem peccati in eo sitare, quod sit actus positivus contrarius justitiae. S. Damascen. l. 4. de fide c. 2. ait: Vitium enim non substantia aliqua, neque substantia propria, sed accidentis, per vitium autem non intelligitur à Patribus habitus, sed factus actus, ut debet fateri adversarii; nam plus res textus, quos contra nos adducunt, includunt hunc terminum, quem ipsi explicant de vitio actuali.

De mente S. Thomæ ait Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 6. punto. 8. num. 83. se nihil velle definire. Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 13. ait, fusse ambiguus & fatetur etiam Granado in 1. 2. contr. 6. tr. 1. disp. 1. sec. 1. n. 6. esse controversum. Ceterè non videtur minus nobis favere, quam adversariis; nam 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. & alibi sapientia ait: Bonum, & malum, sunt per se differentia actus voluntatis: atque differentiatione debet identificari generi: ergo bonitas, vel malitia debet identificari actui voluntatis. Rursum l. 3. contra gentiles c. 9. ait: Ne malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid, quod sit secundum efficiemtiam suum malum: sed aliquid, quod secundum se est bonum, malum autem bonum. Et i. p. q. 48. a. 1. ad 1. ait: Malum, quod est differentia in moralibus, est quoddam bonum, adjunctione privationis, atque pura negatio non est bona in se. vide Haunoldum l. 2. tr. 2. n. 429. Addit autem Oviedo loc. cit. punto 7. num. 77. pro hac sententia flare omnes Paries, & Scholasticos, qui dicunt, malitiam dicere oppositionem ad dictam rationis, vel, quod idem videtur esse, ad legem aeternam.

29. Probatur conclusio. 2. ratione. Malitia moralis nihil est aliud, quam contrarietas, vel disformitas, aut oppositio actus cum regulam, seu lege Divina: sed hoc sit in ipso actu, & non in privatione consequente: ergo, major videtur innegabili, & probatur a pari. Falsitas, vel malitia intellectualis judicis, nihil est aliud, quam contrarietas, vel disformitas aetatis cum objecto: rursum malitia picture stat in disformitate cum regulis artis pictoria: item malitia definitionis, vel syllogismi, stat in oppositione cum regulis Logicæ: ergo etiam malitia moralis stat in disformitate cum regulis morum.

Prob. etiam min. Posito actus e. g. odii DEI, vel eius carnium die jenitini, & posita simul legge prohibente, absque intellectu ulla privatione subsequente, intelligitur jam oppositio, vel disformitas cum lege, sicut scilicet vitiositas syllogismi

### In quo sit formalis malitia peccati.

gismi, vel absurditas picture, intelligitur præcisus positus ipsi, & legibus artium contrarius: ergo. Certe si, sive per possibile, sive per impossibile, darentur simili amor DEI, & odium (quo casu utique non datur privatio, in qua adversarii volunt consiliter malitiam) tamen odium DEI esset vitiosum, & malum: sicut quando in Christo domino simili fuit summum gaudium, & summa tristitia, etiæ tristitia non traxerit post se privationis gaudii, tamen fuit molesta, & dolorosa.

30. Prob. conclusio 3. Non potest malitia universaliter stare in privatione, quæ respiciat voluntatem, neque in privatione, quæ respiciat ipsum actum (de quo vide dicta n. 24.) atque in una harum deberet malitia stare: ergo, min. est clara prob. 1. pars majoris, quando committitur peccatum contra præceptum pure negativum, quod sapientiæ sit, tunc non datur privatio respectu voluntatis: sed malitia peccati commissionis tunc datur, quando agitur contra præceptum pure negativum: ergo, minor, clarer expediti terminos.

Prob. ma. Quando præceptum est pure negativum, e. g. non furandi, non odio habendi DEUM, &c. ad id implendum non requiritur actus positivus, sed sufficit omni actus, & impetratur hoc præceptum etiam a dormiente: ergo voluntas tunc non exigit actum positivum: atqui privatio non datur, nisi quando aliquid spoliatur aliquo, quod exigit, sive cuius est capax, non quoniam docunque, sed cum aliquo jure, vel debito naturali, aut morali; neque enim dicitur quilibet gregarius pati privationem divitiarum imperatoris, neque animal irrationalis privationem gloriae coelestis: ergo in ea calu non patitur voluntas privationem ullius actus: quia tunc ei non debetur actus ullus, sed tantum negotio actus mali, sicut furti &c. quod vel maxime verum est, quando ponitur possibilis pura omissione libera, quam in tr. de act. hum. n. 10. ad struximus. Quodsi etiam ista possibilis non est, tamen sufficeret voluntas pro eo casu ad impediendum peccatum omilio necessaria, quia cuncte tandem ex causa hæc datur.

Si tamen ulterius contendas, & dicas, ex eo, quod voluntas libera omittere pure non potest, recte inferri, quod in calu præceptum negativum obligantis, voluntas patiatur privationem aliqui actus, incompossibilis cum actu peccaminoso, debet imprimit probare impossibilitatem pure omissons libera: 2. debet offendere, quam privationem patiatur voluntas in calu omissionis necessaria. 3. debet admittere, quod, cum actus peccaminosus impedit posse per infinitos actus, seu bonos, seu indifferentes, debet, inquam eo casu admittere, quod malitia peccati sit in privatione omnium, sitorum actuum: quia, si voluntas non privaretur omnibus, non peccaret; hoc autem est incredibile, & qui vellet hoc afferrere, deberet id plane rationibus efficacibus probare.

31. Prob. jam 2. pars majoris superius posita, scilicet, quod privatio illa non possit afftere ipsum actum. Sapientissime actus est inimicorum, sive ex essentia sui malus, e. g. odium DEI, mendacium &c. ergo non est capax bonitatis: ergo non potest habere privationem bonitatis.

R. P. Ant. May Theol. Tom. 1. 17. 27. 33. proprietas

tatis, seu honestatis, ut est clarum. Nec dicas cum Goneto, & Tamero locis citatis num. 2. a. 2. etiam talum in genere acceptum esse indifferenter, & consequenter secundum gradum genericum esse capacem bonitatis, adeoque etiam privationis; hoc enim re ipsa est dicere, actum, non quidem realiter, sed tantum prædictive sumptum, esse capacem bonitatis, seu honestatis: sive, alium actum, qui cum hoc quod genus convenienter, non autem hunc ipsum actum intrinsecè malum, posse esse honestum; unde hic etiam non potest esse privatus rectitudine in sensu physico, sed ad summum in aliquo sensu prædictivo, & metaphysico: consequenter neque datur privatio physica, sed tantum aliqua metaphysica, sive per conceptum: quaratione enaleo potest dici privatus rationacione; quia leo generice acceptus, sive ut animal, potest conjungi cum rationalitate, & rationacione: quis autem dicat, malitia formaliter peccati stare in privatione tantum metaphysica?

32. Nec dicas iterum cum Gonero tom 3. tr. 5. disp. 3. n. 11. actum generice acceptum habere falem debitum morale ex lege, ut habeat bonitatem, quale debitum non habet e. g. leo, ut habeat rationalitatem; nam contra est: leges non scribuntur actibus, sed voluntatibus: multo minus scribuntur actibus tantum genericè sumptus, qui à parte rei dari non possunt. Denique leges non precipiunt aliquid impossibile: est autem omnino impossibile, ut actus intrinsecè malus habeat honestatem morale, unde nec talis actus habet debitum morale ad habendam honestatem; consequenter nec privationem in modo ortam, nisi ad summum aliquam metaphysicam per conceptum, in qua stare non potest malitia formaliter peccati. Confirm. Malitia e. g. odii DEI est major, quam tantum privatio actus alterius indifferenter, vel etiam boni, excludens illud odium: ergo malitia odii non potest stare in ea tantum privatione: ant. est clarum;

**ARTICULUS IV.**

### Solvuntur Objectiones.

33. Q. B. 1. SS. Patres sapis dicunt, malitiam esse nihil, malum non existere, privare bono &c. ergo iuxta SS. Patres malitia consistere in privatione. Ad hanc objectionem variè respondetur: & sane id fieri debet; cum etiam textus SS. Patrum variet, & varia intendant. Longum nimis foret, eos omnes affiri: videri possunt apud Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 4. & 11. Aliqui, imò melius textus SS. Patrum tantum volunt, malitiam esse nihil substantiam; agunt enim contra Manichæos, qui volent aliquas substantias esse absolute malas; hinc SS. Patres dixerunt, malum esse nihil, sive non habere essentiam, seu substantiam. Sicut autem SS. Patres per naturam intelligebant substantiam, ita per existere simpliciter sumptum, intelligebant existere substantialiter: quo in sensu, ut adverbi Haunoldus l. 2. n. 17. 33.

*Tractatus V. Disputatio I. Questio I. Articulus IV.*

tates non dicuntur existere, sed inesse. Sic etiam SS. Patres per rem quandoque non intelligunt quilibet distinctum à pura negatione, sed ens substantiale: ita Augustinus *l. de perfectione iustitiae contra Celestium c. 2. ratiocinatio. 4. dicitur inter actum, & rem, additum, peccatum quidem actum dici.* Et non rem.

34. Econtra aliquando SS. Patres, dum dicunt, aliquid esse *nihil*, intelligunt in sensu moralis: sic peccatum erit nihil moraliter; quia nihil conductus ad ultimum finem. Sic S. Paulus *I. Cor. 8. v. 4. ait: Scimus. quia nihil est idolum in mundo: & in hoc sensu S. Augustinus *tr. 1. in Joannem longè post medium in illa verba Joan. 1. v. 3. Sine ipso factum est nihil. ait: Peccatum quidem non per ipsum factum est: & manifestum est: quia peccatum nihil est: & nihil sum bonum, cum peccatum. Et idolum non per Verbum factum est... & scriptum est: scimus, quia nihil est idolum.**

Certe non in sensu physico, nihil est idolum, aut nihil sunt homines peccantes, sed tantum in sensu aliquo morali. Erat ratione putandi explicari posse SS. Patres Haenoldus, Comptonis, & alii.

Secundo, adhuc alter responderi potest cum Vasquez in *1. 2. disp. 95. c. II. n. 55. scilicet SS. Patres* peccatum explicasse, non formaliter in le ipso, sed radicaliter in suo effectu, vel quasi effectu, quem post se trahit, quicquid est privatio: Robatur haec responsio ex eo, quod SS. Patres explicant peccatum per privationem, per hanc intelligentia fäpius privationem gratiae, & iustitiae habitualis, quae est potius effectus: & in hoc sensu etiam plerique dicunt, peccatum esse recessum, vel defecitionem à DEO. vide Valquez loc. cit. n. 57.

35. Tandem expeditius potest responderi cum Haenoldo *l. 2. tr. 2. n. 433. SS. PP.* non attendisse subtilitates has scholasticas, nec voluisse intelligi de privatione physica formalis, sed de logica, aut radicali, quam explicavimus *n. 23.* unde peccati malitia iuxta eos stabit in privatione rectitudinis, seu honestatis logica, qualis etiam est ipse actus positivus, qui ratione sui infert, vel post se trahit, negationem rectitudinis, vel honestatis actus: & sic intelligi possunt textus, quibus dicitur, malum private bono. In forma dist. ant. SS. Patres dicunt, malitiam nihil esse substantiale. conc. ant. dicunt, nihil esse accidentale. subdist. moraliter. conc. physice. neg. ant. & conseq.

Vel respondeo. 2. om. ant. dist. conseq. malitia peccati confitit in privatione logica. conc. conf. in privatione physica neg. conf. videatur Oviedo in *1. 2. tr. 2. 4. controv. 5. punct. 8. num. 80. & 81.* Nec refert, quod SS. Patres aliquando dicant, malum, vel peccatum nihil esse, quam privationem; nam vel tantum volunt indicare inevitabilem connectionem inter peccatum, & consequentem privationem, vel negationem honestatis: vel loquuntur moraliter: sicut sape solemus dicere: *Hic homo nihil est, quam colluvies vitorum: huc res nihil est aliud, quam tua pernicio.* Et.

36. Ob. 2. Poteſt ostendti, quod etiam malitia peccati, contra preceptum pure negari, stet in privatione, seu negatione alicuius positivi, concientis voluntatem: ergo probatio

nostra tercia, *num. 30. allata*, est nulla prob. ant. potest dici, quod illa malitia e. g. odio DEI, stet in privatione negationis odii ut precepta: sed haec negatio ut precepta, est aliquid positivum; quia pro parte involvit ipsum preceptum: ergo. Resp. neg. antec. ad probat, dist. maj. potest dici, quod malitia stet in privatione negationis ut precepta, denominative sumpta, conc. maj. negationis ut precepta, quiditative sumpta, neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Malitia non potest stare in privatione negationis ut precepta, adquaque sumpta: alias debetur dari privatio, seu negatio ipsius precepta, quo casu, nec actus amplius foret prohibitus, nec negatio precepta: qua ratione tolleretur peccatum, & ejus malitia.

Unde malitia tantum stare potest in privatione, seu exclusione negationis, denominative accepta, sive negationis, qua precepta est, non quod precepta. Sic autem est pura negatio, nec quidquam positivum involvit. Addit. quod preceptum etiam naturale (nam hoc est voluntas DEI obligans, & non dictamen conscientiae; istic enim tantum est illius applicatio, vel aliquando promulgatio) quod preceptum, inquam, naturale, si pure extrinsecum voluntati: adeoque etiam eius privatio, vel negatio, non associat voluntatem; quia non privat eam bono debito.

37. Ob. 3. Posset dici cum Cardinali de Lugo apud Haenoldum *l. 2. tr. 2. num. 417.* malitiam actus peccaminosum stare in carentia perfectionis, vel honestatis, non quidam possibilis actus peccaminosum elicito, e. g. odio DEI (nam huic non est possibilis honestas) sed possibilis alterius actus, e. g. actus charitatis: seu, potest dici, malitiam actus peccaminosum stare in negatione identitatis cum actibus bonis, vel falsum non malis, quam negationem habet actus malus: ergo potest explicari, quomodo malitia dicta stet in negatione, vel privatione. prob. ant. quodlibet ens est imperfectum; quia caret perfectione majori, non quidam sibi possibili, sed alterius: e. g. homo est imperfectus; quia caret perfectione Angeli: ergo.

Resp. hac sententia respila est Goneti, de qua *n. 24.* nec adstruit privationem physicam in actu, sed tantum metaphysicam; unde neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Aliud est imperfectum in sensu physice, aliud imperfectum moraliter, & culpabilitate. Imperfectio physica potest stare in aliquo predicato necessario: at imperfectio moralis, & culpabilis, debet stare in aliquo, quod voluntas liberè potuit ponere, vel omittere; non enim datur culpa sine libertate. Jam vero illam identitatem actus mali cum perfectionibus actus boni, non potuit voluntas ponere; quia est impossibilis: sed nec potuit voluntas impetrare illam negationem identitatis; quia est necessaria; hinc neutra potest reddere voluntatem culpabilem: sed haec tantum redditur culpabilis ex eo, quod actus hunc malum liberè posuerit, vel privationem actus, aut honestatis opposita, liberè non impediverit: non autem ex eo, quod, posito jam actu positivo, non posuerit eam identitatem, vel non impediverit eam negationem: unde malitia stat, vel in eo actu, vel in illa privatione opposita honestatis:

non

*In quo stet formalis malitia peccati.*

non autem stat in secundo (si primo sit de peccato commissionis) ut probatum: ergo stat in primo.

38. Ob. 4. Debet dici cum Antonio Perez, quod omnem actum liberum precedat pura omissione libera, que incompositibilis sit cum omni alio actu positivo, impediens actu illum liberum, e. g. hunc actum: *volo mentiri*: precedit omissione libera omnis actus alterius positivitatis, v. g. actus charitatis, adeo intensi, ut incompositibilis sit etiam cum veniali mendacio: vel omissione libera alterius actus, quo dicemur: *no lo mentiri*. Et in hac pura omissione libera debet dici, quod stet malitia peccati: ergo stat malitia in negativo, seu privativo. prob. ant. si hoc non dicatur, debet dici, quod DEUS est auctor malitia peccati, eamque amet; quia DEUS est auctor omnis entitatis positiva, eamque amat. Et sanè iste Theologus, qui vocatur Doctor mirabilis, dicit, DEUM amare ipsam entitatem actus odii Divini; cum in se bona sit, & malitiam omnem, in prævia omissione libera resideniem, supponat.

39. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. de quo plur. art. seq. Nec vera est, quam Perez tradit, definitio entis in genere, scilicet: *Ens est, quod est prudenter amabile*: certe S. Thomas *z. p. q. 5. a. 6. ad 2. ait: Dicuntur tamen illa proprie delectabilis, que nullam habent aitiam ratione appetibilitatis, nisi delectationem, cum aliquando sint, & noxia, & ibonea.* En bonum, adeoque ens, non prudenter amabile. Ulterioris contra hanc Perez' opinionem est, quod eodem modo experiar me habere circa libertatem, quando liberè dico: *volo orare*: quiam, quando dico: *volo mentiri*: & tamē libertas formalis actus boni stat in ipso actu bono, ut fatetur adversarius: ergo etiam libertas actus mali stat in ipso actu mali. Quamvis autem abolutè possibilis sit pura omissione libera, omnino tamen quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Diflinguo etiam subfumptum: ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum, omni est quatenus bonum morale. neg. subfumptum, & consequentiam. Addit. quod, sicut bona physica, e. g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, five sunt puræ negationes, five entia positiva, sunt sape prudenter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negativa. Sic moraliter honestè amabilis est poena, ob delictum justè inflicta, quae est potius malum physicum: item carentia peccati, quae est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

40. Ob. 5. Actus idem est malus; quia causat privationem actus debiti: ergo privatio est magis mala. Resp. neg. ant. nam sape non causat talem privationem, e. g. odium DEI non causat privationem actus debiti: cum sape nullus sit debitus, maximè, si possibilis sit pura omissione libera, ut dictum *n. 30.* Quodsi etiam semper aliquis in his circumstantiis debitus esset, ut transmisum *edem num. 30.* tamen non propter privationem, sed propter lepsum, malus esset actus odii DEI, malitia distincta à malitia privationis: imò si, five per possibile, five per impossibile, conjungentur in eodem subiecto, actus e. g. odii DEI, & alius actus, ex sua natura cum illo odio incompositibilis, & conleguenter non datetur privatio illa, tamen odium DEI esset malum, & homo propter illud reprehensibilis, ut dictum *n. 29.* Accedit, quod privatio actus tantum indifferens, incompositibilis cum odio DEI, non sit tam mala, quam malum est ipsum odium: conleguenter non possit odium tantum idem esse malum; quia causat eam privationem.

41. Ob. 6. Ens ut ens est bonum: ergo malitia non potest esse ens, seu actus positivus,

prob. conf. alias ens quā bonum esset malum: hoc implicat: ergo. Confirm. Bonum quatenus bonum, est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: sed ens quatenus ens, est quatenus bonum: ergo ens quatenus ens, non potest esse malum, & adhuc minus potest esse formalis malitia. Resp. dist. antec. Ens ut ens debet esse bonum physicum, conc. ant. bonum morale, neg. ant. & conf. Actus positivus malus est tamen bonum physicum, five est ens, habens unam ex tribus bonitatibus, honestatus, utilitatis, delectabilitatis, scilicet ultimam.

Ad prob. dist. ma. ens quā bonum physicum est malum physicum, hoc est, effet dictum ab omni bonitate etiam delectabilis, neg. ma. quā bonum physicum est malum moraliter, hoc est, in honestum, & prudenter non amabile. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ubi nota, per malum physicum, seu, ut alii loquuntur, *absolutum*, aut, ut Gonet loquitur, *simpliciter dictum*, hic intelligi illud, quod est distinctum ab omni tripli bonitate, adeoque est pura negatio: quangquam alias non raro per malum physicum intelligatur id, quod moraliter est bonum, sed tamen affligit, vel dolorem causat: & sic peccata inferni dicuntur sepius malum physicum, quamvis sint honestæ, & à DEO intentione.

Ad confirmationem dist. ant. bonum morale, quatenus moraliter bonum, est amabile, conc. ant. bonum physicum, quatenus physicum subdit, est amabile, semper prudenter, neg. ant. est amabile, vel prudenter, vel imprudenter. conc. antec. & neg. conseq. quia etiam, quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Difflingo etiam subfumptum: ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum, omni est quatenus bonum morale. neg. subfumptum, & consequentiam. Addit. quod, sicut bona physica, e. g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, five sunt puræ negationes, five entia positiva, sunt sape prudenter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negativa. Sic moraliter honestè amabilis est poena, ob delictum justè inflicta, quae est potius malum physicum: item carentia peccati, quae est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

42. Ob. 7. Ens morale etiam est bonum morale: sed juxta nos malitia peccati, si stat in actu positivo, est ens morale: ergo etiam est bonum morale: hoc est in terminis falsum: ergo. prob. maj. ex S. Thoma *z. 2. q. 18. a. 1. in corp. dicente, Omnis actio, in quantum habet aliquid de esse, in tantum habet de honestate. Similitudo habet. i. p. q. 5. a. 3. ad 2. ergo. Confirm. Omne ens physicum est bonum physicum: ergo omne ens morale etiam est bonum morale.* Resp. neg. mai. ad prob. neg. conf. S. Thoma loquitur de ente physico, & honestate physica, quam habet etiam ens morale, si simul sit ens physicum; nam aliquando, saltem ab aliquibus, dicuntur etiam ea, que non sunt, exaltare moraliter, & in hoc sensu esse entia moralia. Ad confirm. neg. conf. bonitas enim physica est proprietas omnis entis physici, & prædicatum transcendentalis: non item bonitas moralis, seu honestas, & laudabilitas; quia haec est differ-

re;